

Evig gravfrid ett bortglömt argument

Lagen om evig gravfrid förekommer knappt i den större debatten om återbruk av gravvårdar och hanteringen av kvarlevor när kyrkogårdar flyttas eller ritas om. Ett nytt forskningsprojekt, där Sveriges Stenindustriförbund ingår i referensgruppen, ska nu bland annat kartlägga varför lagen inte fått större tyngd.

TEXT PETER WILLEBRAND

DEN UNDER HÖSTEN uppmärksammade flytten av Kiruna kyrka var inte bara en logistisk utmaning. Den väckte även frågan om hur lagen om evig gravfrid ska tillämpas när gruvsdriften tränger bort kyrkogården som fysisk plats. Sverige är ett av få länder där det är straffbart att skada eller flytta aska eller stoft – urnor och kistor inkluderat. Samtidigt återanvänds eller flyttas gravar mer eller mindre dagligen, ibland på ett sätt som direkt utmanar vissa trosuppfattningar.

Förra årets inleddes forskningsprojektet Härifrån till evigheten vid SLU för att kartlägga hur gravfriden tolkas och praktisera av olika begravningshuvudmän.

Projektet finansieras av forskningsrådet Formas och syftar dels till att bidra till nya nationella riktlinjer för återanvändande av gravplatser med hänsyn till olika trosinriktningar, dels till att skapa debatt om evig gravfrid när behovet av gravplatser ökar, inte minst i förtätade storstäder.

FOTO: LARS DAREBERG

Kai Marklin

SVERIGES Stenindustriförbund ingår sedan en tid tillbaka i projektets referensgrupp, representerad av ordföranden Kai Marklin.

– Naturstenen är en viktig del av kyrkogårdarna, inte bara i form av gravstenar, utan även murar och markbeläggning med mera, säger han.

– Våra medlemmar ställs också dagligen inför frågor kring, kulturmiljölagen, begravningslagen och vad som avses med evig gravfrid och hur lagarna ska tolkas och ställas mot varandra, inte minst när

Kyrkoflytten i Kiruna har aktualiserat frågan kring evig gravfrid.

TORBJÖRN S/WIKI/CC

”Bilderna är också att tolkningarna och praxis kan se väldigt olika ut.”

rättsliga prövningar som nått upp till Högsta förvaltningsdomstolen med prejudicerande domar. Däremot har lagen om evig gravfrid sällan lyfts fram som ett argument i debatten – eller prövats juridiskt på ett motsvarande sätt.

Helena ser en förklaring i att begreppet i sig inte är så välkänt – därmed tycks det även saknas en djupare kunskap om lagens innebörd.

– Hur det är ställt med den frågan är ju något som studien ska visa, men jag märker ju själv att begreppet inte är självklart för många i min egen omgivning, och det råder en ganska stor okunskap om vad som menas.

Arbetena med att rensa bort gamla och underkända gravvårdar har under senare

år avstannat som ett resultat av flera länsstyrelser bedömningar, samtidigt som även Riksantikvarieämbetet dragit i handbromsen.

– Kyrkogårdsförvaltningar har blivit mer avvaktande och inväntar nya riktlinjer från länsstyrelsen. Det är en svår balansgång när i praktiken tre lagar, begravningslagen, kulturmiljölagen och lagen om evig gravfrid, läggs i vågskålen, säger Kai Marklin. ■

Utsorterade gravstenar.

FOTO: ANNA RUT FRIDHOLM

det kommer till frågan om återbruk. Här behövs en större och ordentlig genomlysning eftersom den praktiska tillämpningen tycks variera ganska mycket. Den vetenskapliga ansatsen är ett självklart plus, som förhoppningsvis också ger tyngd i en framtida debatt om nya riktlinjer. Det ska bli intressant att följa det löpande arbetet och se vad slutsatserna blir när projektet avslutas i december 2026.

PROJEKTETS ÄR INDELAT tre faser: dokumentstudier i ett historiskt perspektiv, intervjuer och fallstudier och en avslutning med en temadag kring begreppet evig gravfrid med berörda parter inblandade.

Projektet leds av två seniora forskare; Helena Nordh och Cristina Prytz.

Helena Nordh är professor i land-

skapsarkitektur vid Sveriges lantbruksuniversitet, SLU, i Uppsala:

– Vi har nu nått halvvägs i projektet och när vi genomfört våra intervjuer har det blivit tydligt att många av frågorna kring gravfriden har kopplingar till just den fysiska gravplatsen och hantering av både gravvårdarna och mänskliga kvarlevor som till exempel vid återbruk eller vad som kan flyttas, säger hon.

– Den generella bilden är också att tolkningarna och praxis kan se väldigt olika ut på olika platser i landet, om det är större eller mindre förvaltningar, om det är landsbygd eller stad.

Kulturmiljölagen och begravningslagen har dominerat debatten om kyrkogårdarnas bevarande och även lett till

Helena Nordh

FOTO: THEODOR NORDH-THORGEN

AJOUR TRADING

CENTRUM FÖR GOLVKUNSKAP
THE CENTRE OF FLOOR KNOWLEDGE
www.ajourtrading.com
EST: 1987

Behöver ni renovera eller bara vill liva upp era stengolv eller stentrappor? Kontakta oss! Vi finns i både Göteborg och Stockholm. Vi jobbar med allt från natursten till terrazzo och betong och har över 35 år erfarenhet med oss när vi kommer till er.

Göteborg 031- 87 05 40 - Stockholm 08-604 30 00 - info@ajourtrading.com